

Андрій ФЕЛОНЮК

**РЕМІСНИЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ МІЗОЧА
ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ XVIII –
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.
У СВІТЛІ ЦЕХОВИХ ДОКУМЕНТІВ**

Початки формування ремісничого середовища Мізоча сягають 1750-х рр. Перетворення цього поселення із сільського на міське (іншими словами – локаційний процес), однією з ознак якого є наявність ремісників, розпочалося в грудні 1747 р., коли коронний регент Юзеф-Каєтан Дунін-Карвицький уклав орендний контракт на мізоцькі маєтки з острозьким ординатом князем Янушем Сангушком¹. Відтоді Мізоч посів важливе місце в житті коронного регента. З його листування з адміністратором (губернатором) дубенських маєтків Острозької ординації Требуховського наприкінці 1740-х – на початку 1750-х рр. робимо висновок, що він вибрав Мізоч своєю резиденцією, місцем постійного проживання². Підтвердженням цієї думки слугують листи Ю. Дуніна-Карвицького до різних осіб, часто написані ним саме з Мізоча. Також знаємо, що він ініціював господарські роботи з облаштування садиби (згадки в листі 1753 р. до дубенського губернатора про новий став і млин)³, тут народилися два його сини – Ян-Непомуцен (перед 1756 р.) і Кшиштоф (1757 р.). Безперечно, що перебування коронного регента у своїй резиденції, поміж іншо-

¹ Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Sanguszków, Podh II 47, s. 257.

² Фелонюк А. Юзеф Дунін-Карвицький та магдебурзьке право Мізоча на Волині. Рівне, 2011. С. 18–19.

³ Там само. С. 19.

го, потребувало кваліфікованих рук. Логічним актом, який з правового боку завершує процес локації міста Мізоча, став привілей короля Августа III 23 вересня 1761 р., котрим поселенню надавалися міські права (магдебурзьке право) та торговельні прерогативи. Другий акт, що формалізував реальний стан речей, здійснив Ю. Дунін-Карвицький – у 1763 р. затвердив статут мізоцького цеху⁴. Факт появи цього документа свідчить, що в ньому була нагальна потреба, адже визріла необхідність регулювати соціальні взаємини та професійну діяльність у різнофаховому ремісниччому середовищі Мізоча, яке вже на той час склалося⁵.

Про повноцінне існування сформованого об'єднаного цеху ремісників Мізоча впевнено можемо говорити з кінця 1770-х рр. – періоду, з якого походить збережена цехова книга⁶. Хоча немає сумнівів, що такий вид документації міг вестися

⁴ Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року. *Острозька давнина*. Остріг, 2013. Вип. 2. С. 219–230.

⁵ У статуті перераховані ремесла, майстри яких входили до спільного цеху (слюсарі, ковалі, котлярі, рушничники, годинникарі, лимарі та столяри), а підписала його цехова старшина – Габріель Валентинович, Стефан Єльніцький та Августин Гузовський (Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року... С. 219–220, 230).

⁶ Державний історико-культурний заповідник м. Острога (далі – ОДІКЗ), КН-2782 / ІІД-1731. Згадку про мізоцькі цехові матеріали подав: Манько М. Архівно-документальний фонд Державного історико-культурного заповідника м. Острога. *Наукові записки Рівненського краєзнавчого музею*. Рівне, 1996. Вип. 1. С. 92. Книга є фрагментом цехового архіву, який у цілості не зберігся. Натомість маєтковий архів Карвицьких, де могли бути й цехові матеріали, після поразки Варшавського повстання спалений нацистами разом з Бібліотекою Ординації Красінських у Варшаві (вул. Окульник) 25 жовтня 1944 р. У повоєнний час дослідник, котрий вивчав документальні втрати бібліотеки, зазначив: «Archiwum Karwickich zawierało wyjątkowo pełny zbiór inwentarzy i rachunków gospodarczych w majątkach wołyńskich Mizocz i Połonnem w latach 1750–1850 (Archiwum nie wciągnięte jeszcze do inwentarza)» (Kamieniecki W. Straty biblioteki Ordynacji Krasieńskich w zakresie zbiorów rękopiśmiennych. *Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*. Warszawa, 1955. T. 3: Biblioteki. S. 169).

Xiega Miyska Mizocka.
 do zapisywania Osiadaiaacych
 Gospodarzow RzemieŃnikow Schodzących
 się na Sobor do Miasteczka y MuŃskaniu
 tak ChreŃcian jako y Lychow, oddana Stawo-
 tnemu Stefanowi Kniickiemu Majstro-
 wi Siodlarzowi

Roku Lanskiego 1777 Miesionca Sycznia
 D. 6
 Księża Cnowa Włazapisu Dyscy-
 plinary
 R. 1777 Miesiac Sycznia D. 6
 Zapisanci Do roku Naszego Semyjan Waszczew
 gły kantu kawafskiego Ławarownego Ł. Chmielna
 Kniickiego Stefan Siodlarz Ławarownego Stanisław
 Łaskarzewski Siodlara kopruszanskiego Łuk Ławarow
 Łata Ławle Wytermingwa

Заголовки мізоцької цехової книги. 1777 р.

й раніше⁷. Книгу започатковано 6 січня 1777 р. за цехмістра Стефана Ільницького («*Xięga mieyska Mizocka do zapisywania osiadających gospodarzow rzemieśników schodzących się na słobode do miasteczka*⁸ y mieszkanie, tak Chrzescian jako y Żydów, oddana sławetnemu Stefanowi Illickiemu maystrowi siodlarzowi»). В іншому місці вона названа «*Księga cechowa dla zapisu dyscypliny u uczniw*». Із перших її сторінок довідуємося, що на той час уже була стабілізована цехова структура на чолі з цехмістром, підстаршим і підскарбієм. Поповнення кваліфікованими ремісниками відбувалося шляхом запису учнів до цеху, де вони кілька років проходили навчання в майстрів, а потім визволялися на челядників (підмайстрів).

Що дає для історії цехового ремесла Мізоча ця книга? Перш за все відомості про учнів (їхні імена, чисельність, умови та терміни навчання), керівництво цеху (цехмістрів, підстарших, підскарбіїв) за 1777–1864 рр. (з перервами)⁹, імена майстрів (а отже, і їхню національну належність), но-

⁷ Цехові записи такого самого змісту трапляються й раніше. Один з них міститься, зокрема, на порожньому аркуші згаданого статуту. Зроблений 1765 р., він інформує про прийняття учня Міхала на науку майстром Августином Гузовським (Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року... С. 224).

⁸ Йдеться про містечко, яке, на відміну від села Мізоча Старого («*Wies Mizocz Stary*»); така назва селянської частини Мізоча фігурує в тарифі подимного податку Луцького повіту Волинського воєводства 1789 р.: *Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, tzw. Metryka Litewska, dz. IX, nr 165, s. 21*; *Archiwum Państwowe w Kielcach, Archiwum Małachowskich z Białaczowa, nr 295, k. 1*), називалося в аналогічному документі, але вже за 1775 р., Слободою (*Magazin für die neue Historie und Geographie, angelegt von D. Anton Friedrich Büsching. Halle, 1788. Bd. 22. S. 337* («*Misocz y Słoboda*»)), що свідчить про податкові пільги для мешканців новозаснованого містечка, надані власником задля швидкого залюднення поселення.

⁹ Послідовно записи велися в 1777–1809 рр. (ОДІКЗ, КН-2782 / ШІД-1731, арк. 5 зв.–19 зв.), потім у книзі зафіксовані поодинокі відомості про учнівство за 1816, 1817, 1820, 1825, 1833, 1835, 1836, 1840, 1842 рр. (Там само, арк. 19, 20–22 зв., 23 зв.). В іншому зшитку є вписи з 1846, 1861, 1864 рр. (Там само, КН-12082 / ШІД-6367, без пагінації).

менклатуру ремісничих спеціальностей, загальний образ цієї організації. Згідно з нормами статуту 1763 р., майстер був зобов'язаний під час зборів ремісників записати до цехової книги учня, заплативши вступний внесок за нього в цехову скриньку, а після років навчання – визволити¹⁰. Загалом за період 1777–1864 рр. маємо інформацію про прийняття на навчання та визволення 123 осіб (*додаток 1*). Щороку цеховий писар робив у книзі різну кількість записів, на підставі яких можна простежити динаміку вступу учнів до цієї ремісничої корпорації. Найбільше їх зафіксовано в 1777, 1784 і 1790 рр., трохи менше – у 1781–1783, 1785, 1793, 1797, 1798, 1800–1803, 1805, 1806, 1808, 1835, 1836 рр., а в деякі роки й зовсім мало (*додаток 5*). Звичайно, ця статистика не є повною, адже по багатьох роках у книзі немає даних (1786, 1789, 1791, 1792, 1794, 1810–1815, 1818, 1819, 1821–1824, 1826–1832, 1834, 1837–1839, 1841, 1843–1845, 1847–1860, 1862, 1863), однак важко припустити, що тоді майстри не приймали молоді на навчання. Найчисельнішими були учні ковальського ремесла (19), лимарського (14), столярського (13), стельмаського (12), слюсарського (12), шевського (11), гончарського (10) та рушникарського (10). З огляду на це, а також значну кількість майстрів перелічених професій, котрих згадано в цехових реєстрах (*додаток 4*), висновуємо, що мізоцький цех спеціалізувався насамперед на шкіро- й деревообробних ремеслах, а також на гончарстві, рушникарстві та слюсарстві. Тривалість опанування ремісничих навичок залежала від обраного фаху і мала діапазон від одного до шести років. Майстер, як уже зазначалося, за впис хлопця до цехового реєстру та його визволення мусив внести певну суму грошей до цехової скарбнички. Подекуди в записах також сказано, що наставник має свого підопічного після визволення забезпечити одягом (сорочкою, жупаном, пасом, шапкою, парою взуття та ін.), а саме визволення, тобто банкет у цеху, оплачуватиме батько

¹⁰ Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року... С. 223, 227.

учня. Могло бути й навпаки: майстер фінансував учту, а батько – одяг на час навчання свого сина (приклад учня Гієроніма Крашовського 1798 р.)¹¹, або ж підхід був комбінований (як у випадку з учнем Яном Боровським): один рік хлопця утримував батько, а інші два, разом із визволенням – майстер¹². Для ілюстрації наведемо типовий фрагмент з аналізованого джерела (зберігаючи особливості правопису): «Roku 1798, dnia 26 listopada. Sławetny Johan Engel, maister konstu kowalskiego zapisuię ucznia imieniem Marcina Michałowskiego do nauki tegosz konsty na lat dwa, ktore się zaczynaia od dnia 1 grudnia. Tenze maister obieczyie dac temuz uczniowi po skonczonym czasie zypan, pasz, czapke, koszul diwie, pare bytow, spodni dwoię, jedne szykienne, drugie płucienne, chustke na szyie. Wyzwolenie ojciec powinien exponszowac. Paweł Krzeminski, cechmistrz; Juzef Wrzeszowski, podstarszy; Jan Słudzinski, podskarbi»¹³. Такі інформативні записи типові для кінця XVIII – початку XIX ст., раніше вони були лаконічніші: «1784, miesienca czerwca dnia 10. Zapisuię chłopca Jan Lisiecki imieniem Ignacego Podolskiego konstu rusnikarskiego od Wielkanocy na lat trzy z puł. Bielizna maystrowa, a po terminie zupan z kontus maister ma sprawic. Za cechmistra Jana Binkowskiego, podstarszyi Michał Melkowski, Piotr Gensorowski. Zapis misterski u wyzwulka maisterska»¹⁴. Опіка майстра над учнем була традиційною в цехах, що вказує на певну патріархальність цих ремісничих організацій – соціальних спільнот, де владний статус першого був закріплений статутними положеннями, які обумовлювали, окрім його широких прав, потребу піклуватися про свого вихованця, котрий безоплатно працював у майстерні,

¹¹ ОДІКЗ, КН-2782 / ШІД-1731, арк. 12.

¹² Там само, арк. 19 (1809 р.).

¹³ Там само, арк. 12. Рівень освіти писарів був доволі низьким, у чому переконуємося прочитавши цехову книгу, яка рясніє помилками. Заповнювалася вона багатьма писарськими руками, не завжди у хронологічній послідовності, окремі з вписів перекреслені.

¹⁴ ОДІКЗ, КН-2782 / ШІД-1731, арк. 7 зв.

za Eniela Pockarbięgo
 y F. Carmeckiego
 14. 10. Listopada. 1795. A. Zapisnie Bazyle Krownie
 chi iako Otopca zapisnie Marywascego
 Jana Krasieckiego ktory ten ze Otopiec
 na lat dwa zostaje do na ufi to iustwze
 miasta Kusmirskiego ktory to Otopiec
 powinien wewoich latach do ktorych si
 sam przyzwata powinien si w Swoids
 u Stuga ch wiernie posciwie y trzypo
 sprawnawac si iad siy kazdemu kucnio
 wi przynalezcy przy ktorych to prazto
 mnych Starzych
 Czechmistra Antoniego
 Pianskiego
 Lotstarzega Jozefa Urzeskiego
 Pockarbięgo Eniela Kowala
 y Misarza F. Carmeckie
 az 20 Marca Wroka 1795 Stawetny Jann
 Chmiednicki Kunsta Scoskiego Zapisnie Otopca
 imieniem Danrieta Rozalinskigo Nalat y ktore
 sie Stioncy Na Bore Narodzeniz to iest Wroka 1796
 Dniebratki mu Porwala Jako dawni Wyzwolinę
 Powinien Maister Cypenszowat Niczeki az ten ze
 Otopiec niezecze Maistra lub Maistrowy Tuchan
 Przygizwolinach Bendiz mu Zaplacuno karg
 Cichowu

Записи мізоцької цехової книги. 1793, 1795 pp.

допомагаючи наставникові в ремеслі і здобуваючи тим самим професійні навички.

Після визначених у цеховій книзі років навчання учень визволявся і переходив на статус підмайстра чи челядника¹⁵. Сини майстрів (маслаки), хоча й неформально опановували науку в своїх батьків та зразу ж визволялися ними на підмайстрів, теж мали бути записані до цехових реєстрів. Так, згаданий уже колишній цехмістр, лимар Стефан Ільницький, 7 квітня 1790 р. вписав у цехову книгу двох синів – Шимона і Стефана Ільницьких. Маслаки дуже швидко ставали повноцінними членами ремісничої корпорації, тобто майстрами. До певної міри показовим у цьому аспекті є приклад Базилія Русовецького: 7 квітня 1790 р. він був уписаний батьком, кушніром Казимиром Русовецьким як учень на трирічний термін, а вже 10 листопада 1793 р. сам узяв собі учня¹⁶.

Порівнявши імена учнів та майстрів протягом майже 80 років (додатки І–2), доходимо висновку, що чимало (щонайменше одинадцять) тих, хто визволився на челядника, згодом здобували статус майстра в мізоцькому цеху й осідали на постійно в містечку. Наведемо характерні приклади. Стельмах Гжегож Домбровський став учнем 1784 р.¹⁷, а в 1802–1808 рр. був підстаршим. Марцін Гжибовський, який 1803 р. прийнятий на науку лимарем Шимоном Яворським¹⁸, 1818 р. фігурує як майстер¹⁹, а в 1822 і 1833 рр. – як очільник цеху. Таку саму кар'єру зробив Ян Гжибовський, того ж 1803 р. ставши підопічним Г. Домбровського²⁰, а вже від 1816 р. й надалі періодично займаючи уряд цехмістра. Або ж гончар Ян Станішевський, котрий 1804 р. записаний в учні майстром Фелік-

¹⁵ Чітка вказівка про це є в записі учнівства Яна Гжибовського з 1803 р. (ОДІКЗ, КН-2782 / ІІД-1731, арк. 17 зв.).

¹⁶ Там само, арк. 9 зв., 10а зв.

¹⁷ Там само, арк. 8 зв.

¹⁸ Там само, арк. 17.

¹⁹ Там само, КН-12082 / ІІД 6367, без пагінації.

²⁰ Там само, КН-2782 / ІІД-1731, арк. 17 зв.

сом Заборовичем²¹, а в 1818 р. очолював мізоцьких цеховиків (додаток 3).

У цеховій документації впродовж 1763–1864 рр. зафіксовано 92 майстри (додаток 2). Старші й досвідченіші з них часто входили до керівництва ремісничої організації, тобто посідаючи становища цехмістрів, підстарших і підскарбіїв. Вибори цехової старшини відбувалися у березні–квітні кожного року (цілком імовірно, що траплялися й відтермінування їхньої елекції). Присягали вони, вочевидь, перед урядниками (війтом чи бурмистром) Мізоча. Аналіз усіх віднайдених відомостей про них дає підстави стверджувати про наявність певних олігархічних тенденцій в управлінні цехом, адже ті самі майстри могли залишатися цехмістрами чи підстаршими протягом довшого відтинку часу (додаток 3). На зламі XVIII–XIX ст. тривалий період уряд цехмістра належав Павлові Кшемінському, а в 1820–1860-ті рр. – Янові Гжибовському та Філіпові Рогалінському. Підстаршими багато років підряд були Гжегож Таволінський, Ян Жешовський (Вжешовський), Гжегож Дубровський (Домбровський). Домінування представників якоїсь однієї професії в управі цеху не простежується. Зазвичай це були носії поширених у Мізочі ремісничих фахів (див. далі). Цехові старші мали контролювати прибутки і видатки, які занотовував писар, а перед черговими виборами звітувати про них, складати переліки боржників. Також усі троє засвідчували акт запису учня.

Із звучання імен та прізвищ майстрів легко зрозуміти, що переважали в ньому поляки (Гжегож Таволінський, Павел Кшемінський, Францішек Урбанський, Фелікс Заборович, Ян Гжибовський, Ян Станішевський, Якуб Шияновський, Філіп Рогалінський та ін.) (додаток 2). Однак знаходимо і ремісників з Австрії чи Пруссії, більшість котрих були представниками ковальського (Фридрих Гольц (1784–1790)*, Йоган Енгель

²¹ ОДКЗ, КН-2782 / ШД-1731, арк. 15 зв.

* Хронологічні межі згадок про майстра в документах.

(1790–1798), Йоган Геринг (1802)) та юхтарського ремесел (білошкірник Саламан Шульц (1784), Йоган і Август Нецковські, 1790–1806), а також сідляра Йогана Гофмана (1803–1808), стельмаха Йогана Готфріда Ранча (1780–1788), столяра Людвіка Кляйнзгелля (Кляцінегеля, 1800–1804), вказаного без професії Йогана Пульса (1782–1787) (додаток 2). Були іноземці й серед учнів, як-от Шимон Стейн (1801–1802)²², Даніель Ганнелъ (1806)²³. Згаданий щойно Й. Геринг на шість років брав на навчання учня теж німецького походження – Готліба Йогана Кригера²⁴. Помічаємо й поодинокі згадки про майстрів та учнів-українців. Упродовж 1784–1790 рр. на сторінках цехової книги з'являються майстри-шевці Онуфрій Барановський і Теодор Самарчук, гончар Базилій Бартатівський (додаток 2), 1787 р. серед боржників фігурує Семен Ковальчук²⁵, а одним із старших цеху в 1818 р. був Федько Бабич²⁶. Рушникарську професію здобував Онуфрій Лісецький (1781), а кушніром мав стати Марко Нестеруків (1793). Гончарського ремесла у свого батька Б. Бартатівського навчався Миколай, відомо також про іншого учня на прізвище Бартатівський – слюсаря Максима (1807) (додаток 1). Поляк-швець Якуб Пшитульчик 18 березня 1805 р. взяв собі в підопічні хлопця Конона Антонюка²⁷.

Окрім перерахованих спеціальностей, представники яких домінували в мізоцькому цеху, місцеві ремісники мали й інші поширені для того часу професії: кушнір, сідляр, бондар, чинбар, ткач, муляр, суконник, колодій, кравець, токар та юхтар (юхтинник – фахівець з пошиву й ремонту юхтових чобіт). У кількісному відношенні майстри цих професій, у порівнянні з ковалями, лимарями, столярами, слюсарями, шевцями чи

²² ОДІКЗ, КН-2782 / ШД-1731, арк. 17.

²³ Там само, арк. 17 зв.

²⁴ Там само, арк. 14 зв.

²⁵ Там само, КН-12084 / ШД-6369, без пагінації.

²⁶ Там само, КН-12082 / ШД-6367, без пагінації.

²⁷ Там само, КН-2782 / ШД-1731, арк. 16.

стельмахами, були в меншості (додаток 4). Юхтарство в книзі репрезентоване тільки трьома майстрами – Саламоном Шульцом (1784), Августом і Йоганом Нецковськими (1802, 1806), а також учнями-іноземцями двох останніх – Шимоном Штейном (Стейном) і Даніелем Ганнелем. Це свідчить про специфічність цього ремесла, яке в таких малих міських осередках тогочасної Волині, як Мізоч, могли виконувати лише прийшли спеціалісти. Що ж до майстрів гончарського та рушникарського ремесел, то хоча їх і було небагато (відповідно, чотири і два), але вони протягом 1777–1864 рр. узяли на навчання, як на мізоцькі мірки, велику кількість учнів – по десять осіб (додаток 4). Боржниками цеху станом на 1787 р. зазначені особи з фаховими навичками, не характерними для ремісничої корпорації. Йдеться про креденцера*. Базилька, кухарів Себастьяна та Яна, музику Стефана, машталіра (візника) Яна та безіменного козацького отамана²⁸. Напевне, вони належали до двірської челяді та служилих людей у мізоцькому маєтку Дуніних-Карвицьких.

Цінним джерелом для дослідження фінансового стану мізоцького цеху є збережені реєстри цехових прибутків та видатків за 1785–1789, 1818 рр., коли ремісничу організацію очолювали Єжи Питлік, Йоган Ранч та Ян Станішевський. Із тих документів дізнаємося, що ця цехова старшина під час одинадцяти – дванадцяти щорічних ярмарків²⁹ мала право

* Керував прислужниками біля панського столу або ж сам організовував обіди й прислужував.

²⁸ ОДІКЗ, КН-12084 / ШІД-6369, без пагінації.

²⁹ Згідно з цеховими реєстрами, у 1785–1789 рр. «штихове» збиралося під час 11–12 ярмарків на Стрітення, св. Олексія теплого, Благовіщення, св. Юрія, Вознесіння, свято Десятої п'ятниці після Великодня («на Desiatu piatnyciu»), Спаса (1787 р. – також на Успіння Пресвятої Богородиці), Чесного Хреста (S. Kryza), св. Параскеви П'ятниці («Piatinky»), Введення в храм Пресвятої Богородиці («Owedenye»), Зачаття Пресвятої Богородиці («Hannynoie Zaczaty») (ОДІКЗ, КН-12083 / ШІД-6368, без пагінації; КН-12084 / ШІД-6369, без пагінації). Ця хронологія проведення ярмарків майже збігається з днями свят, визначеними в королівському привілеї 1761 р. Пор.: Фелонюк А. Юзеф Дунін-Карвицький... С. 22.

збирати «помірне» (торгове мито) від приїжджих купців та «штихове» від місцевих ремісників, які торгували своїми виробами. Цехову скриньку поповнювали також оплати від похоронів ремісників, вписові вкладки і гроші за визволення, торгівлю медом тощо. Проте найбільшою статтею щорічних надходжень було саме «помірне» і «штихове», котрих, наприклад, у 1785–1786 рр. (за цехмістра Є. Питліка) зібрано на суму 95 злотих, тоді як дохід від похоронів склав 27 зл., від продажу сиченого меду (кануну) – 28 зл., з інших статей – 22 зл. (загалом 172 зл.)³⁰. Натомість постійні видатки цеху, про які повідомляють аналізовані матеріали, були такі: на віск для свічок, на Службу Божу за померлих, міському слугі на одяг та взуття «według postanowienia», на алкогольні напої в час зібрань (schadzek), за стемпльований і білий папір

Przychody Cechow z miodu i Tuna		
To jest Jochana Rancza D. Ko. 1787.		
Pierwszego Jarmarku na Krysenyc	9	
Drugiego na Oleksia	11	
Treciego na Jura	4	
Czwartego na Wernesenc	7	
Piaty na 10 Piatnyciu	5	
Siesty na Sprawa	4	
Siemym na Ciencho Chrestu	6	
Osmu na Piatniki	7	
Dziwiasy na Obwiesceny	8	
Dziwiasy na Anny Zaczatyc	7	
Jedynasty na Błahowieszczenyc	5	
Dwunasty na Wypenyc	6	

Запис цехових прибутків під час ярмарків. 1787 р.

³⁰ ОДІКЗ, КН-12083 / ІІД-6368, без пагінації; КН-12084 / ІІД-6369, без пагінації.

(у т. ч. на «інквізиції та декрети»), на пергамент для королівського привілею, писареві «od rożnych pisań seshowych». Траплялися іноді й витрати, пов'язані із ремонтними та земляними роботами³¹. Загалом за річної каденції Є. Питліка із цехової скриньки на різні потреби видано 189 зл. Залишкові кошти позичалися ремісникам та іншим людям (списки боржників старанно велися). На 1786 р. цехові заборгували досить велику суму (241 зл.), що значно перевищувала річний прибуток³². У розпорядженні дослідників є також записи про видатки цеху і боржників станом на 14 квітня 1818 р. Того дня відбулися вибори цехової старшини (*додаток 3*)³³. У відповідному записі про це, крім цехмістра, підстаршого, підскарбія, вказаний і молодший столовий, котрим тоді обрали українця Ф. Бабича.

Проаналізувавши зміст збереженої документації мізоцького цеху останньої третини XVIII – першої половини XIX ст., варто порушити питання ролі євреїв у ремісничому середовищі Мізоча. Наявні матеріали, за винятком одного³⁴, стосуються лише ремісників-християн, оскільки євреї, за аналогією з іншими містами, до ремісничої корпорації переважно не входили³⁵. У Мізочі єврейське ремесло залишалося позацехо-

³¹ Про такого типу видатки маємо відомості з 1796 р., які стосувалися, зокрема, «розкопування валу біля цвинтаря» (ОДІКЗ, КН-12084 / ПД-6369, без пагінації). Можливо, йдеться про зведення костелу Яна Непомука, що саме тоді розпочалося, або ж облаштування (огороження) католицького кладовища, адже оплачувалися закупівля й оброблення дерев'яних стовпів, копання ям тощо. Такі ж роботи проводилися біля цвинтаря й у 1818 р. (ОДІКЗ, КН-12082 / ПД-6367, без пагінації).

³² ОДІКЗ, КН-12084 / ПД-6369, без пагінації.

³³ Там само, КН-12082 / ПД-6367, без пагінації.

³⁴ Мовиться про запис у 1840 р. шевцем Мордком Юдковичем Дубенським на навчання Вінцентія Гжибовського (ОДІКЗ, КН-2782 / ПД-1731, арк. 20).

³⁵ За статутом 1763 р., мізоцькі євреї, які прагнули працювати в ремеслах, представлених у цеху, були зобов'язані давати щоквартальні цехові внески (сухедні) та підпорядковуватися цеховій старшині (Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року... С. 228). Таким чином мала б, очевидно,

вим. Як це узгоджувалося з корпоративними інтересами цеховиків-християн, наразі неясно, однак слід припустити, що вільний розвиток єврейського ремісництва був санкціонований власником містечка, адже це йому було вигідно з фінансових міркувань³⁶. Євреї в Мізочі з'явилися в період локації міста в середині XVIII ст. Так, за переписом юдеїв Луцького повіту Волинського воєводства 1784 р., їх у поселенні нараховувалося 37 (у 16 будинках)³⁷, а вже в 1787 р. – 86 осіб³⁸ (щоправда, такі дані можуть засвідчувати не стільки приріст цієї людності, як суб'єктивність джерела інформації). У кожному разі статистика доводить зростання частки єврейського населення містечка в першій половині XIX ст. 1808 року мізоцький кагал налічував 588 євреїв із 1 278 усіх мешканців (46 %), 1837 р. – 733 (670 місцевих і 63 прийшлих), 1854 р. – 854³⁹. Для порівняння: у 1833 р. в Мізочі жило 140 римо-католиків, до яких здебільшого й належали майстри, підмайстри, учні мізоцького цеху, а також службовці (офіціалісти) в маєтках Карвицьких. Як бачимо, євреї складали левову частку торговельно-ремісничого населення містечка*. Окрім дрібної торгівлі (гуртової й роздрібної), вони займалися ремеслом. Сприяли цьому щотижневі торги та ярмарки. Останні, згідно з

фінансово компенсуватися конкуренція, котру вони творили майстрам місцевої ремісничої корпорації. Однак із наявної документації випливає, що згаданих грошових внесків не робилося.

³⁶ Див.: Фелонюк А. Юзеф Дунін-Карвицький... С. 23–24. Власник містечка, крім поземельного податку (чиншу), отримував прибуток з торгів і ремесла.

³⁷ Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов... Киев, 1890. Ч. 5. Т. 2 (Вып. 2): Переписи еврейскаго населения в Юго-Западном крае в 1765–1791 гг. С. 419.

³⁸ Там же. С. 533.

³⁹ Карліна О. Мізоч як типове приватне містечко Волинської губернії наприкінці XVIII – в 50-х роках XIX ст. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*: зб. наук. праць. Рівне, 2007. Вип. 11. С. 74.

* Сільське населення Мізоча уособлювали кріпосні селяни, які кількісно переважали всіх мешканців містечка.

цеховими документами 1785–1789 рр., як уже сказано, відбувалися 11–12 разів на рік, натомість за відомостями російських урядовців кінця XVIII ст. – проходили тільки три дні щорічно (у 40–50-х рр. XIX ст. – п'ять)⁴⁰. Євреї тримали на ринку власні крамнички, торгували ремісничими виробами, зерном, яке скуповували в сільській околиці, тощо⁴¹. На жаль, через катастрофічний стан збереження архівних матеріалів з історії Мізоча другої половини XVIII – XIX ст. про особливості й масштаби ремісничого життя єврейської громади нічого невідомо⁴².

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що реміснича корпорація Мізоча сформувалася за нормами магдебурзького права, які були не лише прописані у статуті 1763 р., але й реалізовані в життя, у чому переконуємося після аналізу цехових документів останньої третини XVIII – першої половини XIX ст. В організаційному плані мізоцький цех мав триступеневу структуру: учнівство, підмайстрівство та майстрівство. Найбільше відомостей маємо про учнів та майстрів. Віддзеркалений у цеху Мізоча, як і багатьох інших міст давньої Речі Посполитої, тогочасний суспільний поділ доповнювався замкнутістю за етноконфесійною ознакою. За домінуванням майстрів польської національності, займалися ремеслом у цьому поселенні й прибульці з німецьких земель (виділялися у ковальстві та юхтарстві), хоча віднаходимо й поодинокі звістки про українських майстрів та учнів. Те, що

⁴⁰ Карліна О. Мізоч як типове приватне містечко Волинської губернії... С. 74.

⁴¹ Для порівняння див.: Карліна О. Єврейські домогосподарства у Волинській губернії в першій половині XIX ст. *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2004. Вип. 4. С. 53–68.

⁴² Певною компенсацією можуть бути матеріали судово-адміністративних установ Волинської губернії від 1796 р., де відповідна інформація розпорошена по багатьох документах. Це книги Дубенського нижчого повітового (земського) суду, матеріали канцелярій волинського губернатора, київського генерал-губернатора тощо.

ремісничі середовище містечка формували саме переселенці з Польщі, узгоджується із колонізаційною політикою Ю. Дуніна-Карвицького⁴³. Цехова організація в Мізочі від останньої третини XVIII до 1840-х рр. була незмінною. Фрагментарність документації з 20–40-х XIX рр. може свідчити не лише про незадовільний стан її збереженості, а й про занепад цехового устрою в містечку, на що суттєво впливав фактор діяльності ремісників-євреїв. Певної специфіки місцевій ремісничій корпорації надавав статус Мізоча як шляхетської резиденції й адміністративного осередку маєтків Дуніних-Карвицьких (очевидно, що в той період звичною практикою було укладання контрактів з місцевими ремісниками на виконання ремонтних робіт у палаці, а також виробництво різних предметів побутового вжитку для пана). Зміна державного підпорядкування Волині в 1795 р. кардинально не вплинула на повсякденний життєвий уклад містечка, важливим складником якого була реміснича корпорація. Соціальні та професійні відносини між ремісниками й надалі регулювалися статутом 1763 р. та багаторічною практикою, ґрунтованою на його нормах, що свідчить про консервативність організаційних форм ремісничого виробництва в Мізочі та й волинського міста загалом.

⁴³ Юзеф Дунін-Карвицький, автор нарису про містечко в краєзнавчому ілюстрованому часопису «*Ziemia*», пише, що із середини XVII ст. Мізоч був малозаселений і це спонукало коронного регента переселити до нього польських осадників, головним чином ремісників. Див.: J. K. [Dunin-Karwicki J.] Mizocz. *Ziemia*. 1914. 18 kwietnia. Nr 16. S. 247. Повторення думки: Aftanazi R. *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*. Wyd. drugie, przejrane i uzupełnione. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1994. T. 5: Województwo wołyńskie. S. 247.

ДОДАТКИ

*Додаток 1. Учні мізоцького цеху 1777–1864 рр.
(згідно із записами цехової книги)*

- Антонюк Конон, швець 1805*
Баконівський Роман, гончар 1777
Бартатівський Максим, слюсар 1807
Бартатівський Миколай, гончар 1790; син майстра Базилія
Бартатівського
Бартошевський, швець 1787
Бобровський Томаш, коваль 1790
Богущкий Базилій, столяр 1777
Боревич Базилій, стельмах 1780
Боровський Ян, столяр 1809
Валаскевич Ян, лимар 1800
Вашевський Семіян, коваль 1777
Вжесньовський Казимир, столяр 1800
Вжешовський Каетан, столяр 1800; надалі майстер у цеху,
брат Пйотра Вжешовського
Вжешовський Миколай, столяр 1796–1799
Вжешовський Пйотр, столяр 1800; брат Каетана Вжешов-
ського
Вжешовський Ян, столяр 1799; надалі майстер у цеху
Виногроцький Ігнацій, швець 1805
Врублевський Ян, швець 1846
Ганнелъ Даніель, юхтар 1806
Гановий Йоган, сукенник 1787
Геськовський Шимон, ткач 1790; син майстра Єнджея Ге-
ськовського
Гжибовський Вінцентій, швець 1840
Гжибовський Марцін, лимар 1803; надалі майстер у цеху
і цехмістр
Гжибовський Теодор, стельмах 1784

* Роки запису на навчання.

Гжибовський Ян, стельмах 1803; надалі майстер у цеху і цехмістр

Глембовський Томаш 1782

Гловацький Ян, стельмах 1808

Голембйовський Антоній, стельмах 1797

Гольц Ігнацій, гончар 1816

Гроховський Станіслав, слюсар 1807

Домбровський Гжегож, стельмах 1784; надалі майстер у цеху і підстарший

Дузуг Зінько 1777

Жекевич Войцех, слюсар 1800

Жешовський Стефан, столяр 1784; син майстра Яна Жешовського

Жуковський Єнджей, коваль 1835

Жуковський Станіслав, коваль 1836

Журковський Матеуш, слюсар 1790

Заброцький Максим, коваль 1808

Завацький Павел, сідляр 1808

Завацький Ян, коваль 1836

Зелінський Антоній, коваль 1833

Зіневич Войцех, рушникар 1784

Іван, бондар 1783

Івановський Юзеф, слюсар 1783

Ільган Максим, столяр 1785

Ільницький Стефан, лимар 1790; син майстра Стефана Ільницького

Ільницький Шимон, лимар 1790; син майстра Стефана Ільницького

Карасевич Кароль, гончар 1825

Карбовський Ян, сідляр 1803

Карпович Максим, юхтар-білошкірник 1781

Квятковський Юзеф, рушникар 1778

Кітлицький Ян, столяр 1798

Кітлицький Стефан, коваль 1790

- Клемциський Пйотр, лимар 1806
Клячинський Стефан, слюсар 1785
Ковальовський Юзеф 1778
Ковальський Матвій, коваль 1777
Ковальський Яким, рушникар 1781
Козицький Якуб, швець 1783
Козловський Міхал, столяр 1804
Козловський Ян, стельмах 1801
Константинович Теодор, лимар 1790
Красицький Антоній, лимар 1802
Крашовський Гієронім, лимар 1798
Кригер Йоган Готліб, коваль 1802
Кругликовський Юзеф, слюсар 1790
Лежанський Ян, лимар 1782
Лехович Пйотр, гончар 1805
Лісецький Онуфрій, рушникар 1781
Ліхевич Базилій, лимар 1797
Лясота Ян, бондар 1777
Маєцький Онуфрій, стельмах 1803
Майовський Антоній, лимар 1781
Малевський Леон, коваль 1842
Мацейович Артем, гончар 1803
Межийовський Антоній 1781?
Місевич Мацей, швець 1784
Міхаловський Марцін, коваль 1798
Мрозовський Станіслав, гончар 1798
Нестеруків Марко, кушнір 1793
Нецковський Ян (Йоган), чинбар 1805; син майстра Яна
Нецковського, надалі майстер у цеху
Новаковський Вавжинець, слюсар 1783
Осташевський Лукаш, рушникар 1777
Пйотровський Якуб, слюсар 1782
Подольський Ігнацій, рушникар 1784
Похимович Ян, швець 1797

- Пухальський Вавжинець, сідляр 1840
Пясецький Ян, кушнір 1793
Равський Стефан, стельмах 1782
Радковський Юзеф, столяр 1784
Рафаловський Антоній, слюсар 1800
Рогалінський Даніель, швець 1795
Рогалінський Теодор, слюсар 1820
Русовецький Базилій, кушнір 1790; син майстра Казимира Русовецького, надалі майстер у цеху
Самарчук Шимон, швець 1788
Сешук Стефан, кушнір 1777
Станішевський Ян, гончар 1804; надалі майстер у цеху
Станкевич Антоній, рушникар 1785; надалі майстер у цеху
Старшевич Онуфрій, стельмах 1802
Сташевський Павел, рушникар 1784
Сташевський Теодор, коваль 1836
Стейн Шимон, швець-юхтар 1801–1802
Стіянський Єнджей, стельмах 1788
Стурцінський Марцін, коваль 1784
Тантецький Ян, лимар 1806; син майстра Гжегожа Тантецького
Тимош Ксаверій, коваль 1795
Тухманський Ян, рушникар 1782
Хведоровський Валенти, слюсар 1793
Хмельницький Пьотр, кушнір 1777
Хмуровський Костянтин, гончар 1801
Цалович Єнджей, стельмах 1816
Цупковський Миколай, коваль 1861–1864
Шафранський Александер, коваль 1860-ті рр.
Шведковський Павел 1785; надалі майстер у цеху
Шияновський Якуб, столяр 1808; надалі майстер у цеху
Шумашевський Марцін, рушникар 1782
Юкусінський Гжегож, коваль 1793
Яворський Ігнацій, сідляр 1817

Яворський Якуб, коваль 1797
Яворський Ян, лимар 1782
Янгель Якуб, лимар 1779
Яронський Миколай, гончар 1807
Ярцінський Яцентій, швець 1802

Джерело: ОДІКЗ, КН-2782 / ШД-1731; КН-12082 / ШД-6367.

Додаток 2. Майстри мізоцького цеху 1763–1864 рр.*

Адашинський Шимон, коваль 1833–1836**
Ангель Йоган *див.* Енгель Йоган
Бабич Федько 1818
Барановський Онуфрій, швець 1784–1788
Бартатівський Базилій, гончар 1790
Бжосковський Ян 1787
Біньковський Ян 1777–1784
Богдашевський Гжегож *див.* Козинський Гжегож
Бухальський *див.* Савицький
Валентинович Габріель 1763–1765
Варшавський Ян 1787
Вжешовський Каетан, столяр 1809; учень цеху 1800
Вжешовський Миколай, столяр 1799
Вжешовський (Жешовський) Юзеф, столяр 1777–1808
Вжешовський (Жешовський) Ян, столяр 1784–1788
Вжешовський (Жешовський) Ян, столяр 1799–1818; учень
цеху 1799, записаний братом Миколаєм Вжешовським
Вжошевський Ян 1765
Войціцький Якуб 1818
Геринг Йоган, коваль 1802
Гольц Фридрих, коваль 1784–1790
Гофман Йоган, сідляр 1803–1808

* До переліку не внесено майстрів, котрі в цехових документах згадані лише по імені.

** Хронологічні межі згадок про майстра.

- Генсьоровський Пйотр 1783–1784
 Геськовський Єнджей, ткач 1790
 Гжибовський Марцелій, швець 1846
 Гжибовський Марцін, лимар, сідляр 1803–1818; учень
 цеху 1803
 Гжибовський Якуб, стельмах 1784–1787
 Гжибовський Ян, коваль 1861–1864
 Гжибовський Ян, стельмах 1803–1818; учень цеху 1803
 Големан Ігнацій, столяр 1784
 Гузовський Августин 1763–1765
 Двожицький Міхал, швець 1787
 Домарацький Ян, коваль 1777
 Домбровський Кшиштоф, столяр 1785
 Дубровський (Домбровський) Гжегож, стельмах 1801–
 1808; учень цеху 1801
 Енгель (Ангель) Йоган (Ян), коваль 1790–1798
 Єльніцький Стефан 1763
 Жешовський Юзеф *див.* Вжешовський Юзеф
 Жешовський Ян *див.* Вжешовський Ян
 Заборович (Заборовський) Фелікс, гончар 1804–1805
 Заброцький Гжегож, слюсар 1790
 Заброцький Теодор, слюсар 1820
 Завацький Гжегож 1861
 Ільницький Стефан, лимар, сідляр 1777–1790
 Капусцінський Шандор 1777
 Карповецький Ян 1787
 Кльоновський Ян, швець 1783–1788
 Кляйнзгелль (Кляцінегель) Людвік, столяр 1800–1804
 Ковальський Юзеф 1795
 Ковальчук Семен 1787
 Козинський (Богдашевський) Гжегож 1799–1802
 Костецький Ян, слюсар 1800–1804
 Криницький, муляр 1835?
 Кусовицький Казимир, кушнір 1777

- Кшемінський Павел, гончар 1795–1816
Лісецький (Лісіцький) Ян, рушникар 1781–1788
Людомський Адам 1795
Маньковський Міхал, перед 1785
Мельковський Міхал, сукенник 1777–1787
Мижинський Міхал 1861
Мікритович Фелікс 1861
Нецковський Август, юхтар 1802
Нецковський (Нецкаж, Нцековський) Йоган (Ян) (батько), чинбар, юхтар 1790–1795, 1805–1806
Нецковський Йоган (Ян) (син), чинбар 1805–1818; учень цеху 1805
Окасинський (Окашинський, Окоцінський) Томаш, слюсар 1782–1787
Осеровський Пйотр 1778
Питлік (Питликів, Пультик) Єжи, рушникар 1777–1789
Піотровський Якуб, лимар 1806
Пісанський Антоній 1777–1793
Пісанський Станіслав 1765
Пульс Йоган 1782–1787
Пшитульчик Якуб, швець 1805
Раміцький, коваль 1785
Ранч Йоган Готфрід, стельмах 1780–1788
Рогалінський Філіп 1833–1864
Рудзінський Францішек, коваль 1835–1836
Русовецький Базилій, кушнір 1793; учень цеху 1790; син майстра Казимира Русовецького
Русовецький Казимир, кушнір 1790–1793
Савицький (Бухальський), коваль 1808–1818
Самарчук Теодор, швець 1788
Светковський Павел *див.* Шветковський Павел
Станішевський Ян, гончар 1804–1825; учень цеху 1804
Станкевич Антоній, слюсар 1800; учень цеху 1785
Сташевський Лукаш, слюсар 1785

Студзінський Адам 1840–1861
 Студзінський Ян, стельмах 1788–1802
 Таволінський Гжегож, лимар 1777–1782
 Тентецький Гжегож, сідляр 1806
 Урбанський Францішек, швець 1801–1804
 Хмельницький Ян, швець 1795–1797
 Хмуровський Юзеф, бондар 1777–1788
 Цалович Анджей 1833
 Чаулеський Гжегож, лимар 1798
 Шветковський (Светковський, Шведковський) Павел,
 слюсар 1785–1807; учень цеху 1785
 Шияновський Якуб, столяр 1808–1818; учень цеху 1808
 Шульц Саламан, юхтар-білошкірник 1784
 Щиглевський Еразм 1861–1864
 Яворський Шимон, лимар 1787–1802
 Янушевський Миколай, столяр 1796
Джерело: ОДІКЗ, КН-2782 / ПД-1731; КН-12081 / ПД-6366; КН-12082 / ПД-6367; КН-12083 / ПД-6368; КН-12084 / ПД-6369; Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року... – С. 219–220, 230.

Додаток 3. Керівники і писарі мізоцького цеху 1763–1864 рр.

Рік	Цехмістр	Підстарший (підцехмістр, віцецехмістр, старший столовий)	Підскарбій	Писар	При- мітки
1763	Габріель Валентинович	Стефан Єльніцький	Августин Гузовський	–	
1765, січень	Габріель Валентинович	Станіслав Пісанський	Ян Вжошевсь- кий	–	
1777, січень – лютий	Стефан Ільніцький	Антоній Пісанський	Шандор Капусцінсь- кий	Ян Бінь- ковський	

1777, вересень	Єжи Пультик (Питлік?)	Ґжеґож Таволінський	Міхал Мельковський	Ян Бінь- ковський	
1778, квітень, вересень	Єжи Пультик (Питлік?)	Ґжеґож Таволінський	Міхал Мельковський	Ян Бінь- ковський	
1779, грудень	Єжи Пультик (Питлік?)	Ґжеґож Таволінський	Міхал Мельковський	Ян Бінь- ковський	
1780, листопад	Єжи Пультик (Питлік?)	Ґжеґож Таволінський	Міхал Мельковський	Ян Бінь- ковський	
1781, квітень, грудень	Єжи Пультик (Питлік?)	Ґжеґож Таволінський	Міхал Мельковський	Ян Бінь- ковський	
1782, січень, липень, жовтень	Єжи Пультик (Питлік?)	Ґжеґож Таволінський	Міхал Мельковський	Ян Бінь- ковський	
1783, листопад – грудень	Ян Біньков- ський	Міхал Мельковський	Пйотр Ґонсьоров- ський	–	
1784, 1 січня	Єжи Питлік	Ян Вжешовський (Жешовський)	Ян Лісецький	Фелікс Єловиць- кий	
1784, січень – червень	Ян Біньковський	Міхал Мельковський	Пйотр Ґенсьоров- ський	–	
1784, серпень	Єжи Питлік	Ян Вжешовський (Жешовський)	Ян Лісецький	Фелікс Єловиць- кий	
перед березнем 1785	Міхал Мань- ковський	–	–	–	

1785, 6 березня – 1786, 10 листопада	Єжи Питлік	Ян Вжешовський (Жешовський)	Ян Лісецький	Фелікс Єловицький	Реєстри прибутків і видатків за цехмістра Є. Питліка
1787–1788	Йоган Ранч	Антоній Пісанський	Юзеф Хмуровський	Коханський	Реєстри прибутків і видатків за цехмістра Й. Ранча
1787, 28 червня	Міхал Мельковський	Ян Вжешовський (Жешовський)	Ян Лісецький	–	
1788–1789	Єжи Питлік	Ян Вжешовський (Жешовський)	Томаш Окасинський	Йоахим Лосінський	Реєстри прибутків і видатків за цехмістра Є. Питліка
1790, квітень	Антоній Пісанський	Ян Вжешовський (Жешовський)	Йоган (Ян) Нецкаж (Нцековський)	Францішек Чарнецький, С. Ільницький	
1793, червень – липень, листопад	Антоній Пісанський	Ян Вжешовський (Жешовський)	Йоган (Ян) Енгель (Ангель)	Францішек Чарнецький	
1795, січень, березень	Йоган (Ян) Енгель (Ангель)	Йоган (Ян) Нецковський (Нецкаж)	Юзеф Ковальський	Адам Людомський, Павел Кшемінський	
1796, квітень	Павел Кшемінський	Ян Вжешовський (Жешовський)	Ян Студзінський	Бенедикт Невенгловський	

1797, квітень, липень	Павел Кшемінський	Ян Вжешовський (Жешовський)	Ян Студзінсь- кий	Бенедикт Невенглов- ський	
1798, березень, листопад	Павел Кшемінський	Ян Вжешов- ський (Жешовський)	Ян Студзінсь- кий	записував Павел Кшемін- ський	
1799, січень	Ян Студзінський	Ґжегож Козинський (Богдашев- ський)	Шимон Яворський	—	
1800, квітень, червень, грудень	Павел Кшемінський	Ян Вжешов- ський (Жешовський)	Ян Студзінсь- кий	записував Павел Кшемін- ський	
1800, листопад	Ян Студзінський	Ґжегож Козинський (Богдашев- ський)	Шимон Яворський	—	
1801, вересень	Павел Кшемінський	Ян Вжешов- ський (Жешовський)	Ян Студзин- ський	записував Павел Кшемін- ський	
1802, травень	Павел Кшемінський	Ян Костецький	Францішек Урбанський	—	
1802, червень, серпень	Ян Студзінський	Ґжегож Козинський, (Богдашев- ський)	Шимон Яворський	—	
1802, липень, грудень	Павел Кшемінський	Ґжегож Дубровський (Домбровсь- кий), Ян Костець- кий	Францішек Урбанський	—	

1803, січень	Павел Кшемінський	Ян Костець- кий, Гжегож Дубровський (Домбровсь- кий)	Францішек Урбанський	—	
1804, вересень, листопад	Павел Кшемінський	Ян Костець- кий	Францішек Урбанський	—	
1805, 1 січня	Павел Кшемінський	Ян Костець- кий	Францішек Урбанський	—	
1805, січень, березень	Францішек Урбанський	Гжегож Дубровський (Домбровсь- кий)	Фелікс Заборович	—	
1806, ли- пень, ли- стопад – грудень	Францішек Урбанський	Гжегож Дубровський (Домбровсь- кий)	Фелікс Заборович	—	
1807, серпень, грудень	Фелікс Заборович	Гжегож Дубровський (Домбровсь- кий)	Йоган (Ян) Нецковсь- кий	—	
1808, січень, липень, жовтень, грудень	Фелікс Заборович	Гжегож Дубровський (Домбровсь- кий)	Йоган (Ян) Нецковсь- кий	—	
1809, липень	Павел Кшемінський	Йоган Гофман	Т. Янішевсь- кий	—	
1816, квітень	Ян Гжибовсь- кий	—	—	—	
1816, серпень	Павел Кшемінський	Йоган (Ян) Нецковський	—	—	
1818, 14 квітня, вибори	Ян Станішевсь- кий	Йоган (Ян) Нецковський	Якуб Шияновсь- кий	—	Федько Бабич, молодший

1820, травень	Ян Гжибовський	Марцін Гжибовський	Гжегож Козинський	—	
1822, квітень	Марцін Гжибовський	—	Каetan Вжешовський	—	Ян Стані- шевський, молодший
1825	Ян Гжибовський	—	—	—	
1833, січень, серпень	Марцін Гжибовський	Еліаш Студзінський	—	—	
1835, лютий	Ян Гжибовський	Якуб Шияновський	Теодор Сембергер	—	
1836, лютий, серпень	Ян Гжибовський	Якуб Шияновський	Еліаш Студзінський	—	
1840, березень	Ян Гжибовський	Еліаш Студзінський	Теодор Заброцький	—	
1842, серпень	Ян Гжибовський	Еліаш Студзінський	—	—	
1846, червень	Філіп Рогалінський	—	—	—	
1861, січень	Філіп Рогалінський	—	—	—	
1864, січень	Філіп Рогалінський	Еразм Щиглевський	—	—	
Без дати	Філіп Рогалінський	Еразм Щиглевський	Адам Студзінський	—	Гжегож Завацький, молодший

Джерело: ОДІКЗ, КН-2782 / ШД-1731; КН-12081 / ШД-6366; КН-12082 / ШД-6367; КН-12083 / ШД-6368; КН-12084 / ШД-6369; Фелонюк А. Статут цеху Мізоча 1763 року... – С. 219–220, 230.

**Додаток 4. Ієрархія професій у мізоцькому цеху
за чисельністю майстрів і учнів (1777–1864 рр.)***

№	Професія	Кількість представників		Разом
		майстрів	учнів	
1	ковалі	9	19	28
2	столяри	9	13	22
3	лимарі	6	14	20
4	слюсарі	7	12	19
5	шевці	8	11	19
6	стельмахи	5	12	17
7	гончарі	4	10	14
8	рушникарі	2	10	12
9	кушніри	3	5	8
10	сідлярі	3	4	7
11	юхтарі	2	3	5
12	бондарі	1	2	3
13	чинбарі	2	1	3
14	ткачі	2	1	3
15	муляри	2	–	2
16	суконники	1	1	2
17	кухарі	2	–	2
18	колодій	1	–	1
19	кравець	1	–	1
20	токар	1	–	1
21	креденцер	1	–	1
22	машталір	1	–	1
23	музика	1	–	1

* Враховані також майстри та позацехові спеціалісти, котрі фігурують у цехових фінансових документах 1787 р. як боржники лише по імені: креденцер Базилько, кравець Єнджей, ткач Зінько, муляр Казимир, колодій Лукаш, кухарі Себастьян і Ян, музика Стефан, машталір Ян та безіменний козацький отаман (ОДІКЗ, КН-12084 / ПІД-6369, без пагінації).

24	козацький отаман	1	–	1
----	---------------------	---	---	---

Джерело: ОДІКЗ, КН-2782 / ШД-1731; КН-12082 / ШД-6367; КН-12083 / ШД-6368; КН-12084 / ШД-6369.

Додаток 5. Кількість записів вступу та визволення учнів мізоцького цеху в 1777–1864 рр.

Роки	Кількість записів	Роки	Кількість записів
1777	9	1803	5
1778	2	1804	2
1779	1	1805	4
1780	1	1806	3
1781	5	1807	2
1782	7	1808	4
1783	4	1809	1
1784	9	1816	2
1785	4	1817	1
1787	2	1820	1
1788	2	1825	1
1790	10	1833	2
1793	4	1835	4
1795	2	1836	3
1796	1	1840	2
1797	4	1842	1
1798	4	1846	1
1799	1	1861	1
1800	6	1864	1
1801	3	недатований	1
1802	5	Разом	128

Джерело: ОДІКЗ, КН-2782 / ШД-1731; КН-12082 / ШД-6367.